RUS SINFLARIDA MILLIY MADANIYAT VA QADRIYATLARNI O'RGATISH METODIKASI

Abdullayeva Zarnigor Usubjon qizi
Andijon davlat pedagogika instituti tayanch(PhD) doktoranti

Qabul qilindi: 12.02.2026
Ko'rib chiqildi: 12.02.2026
Tasdiqlandi: 13.02.2026

Kalit so'zlar:
milliy qadriyatlar, milliy madaniyat, lingvodidaktika, pedagogik metod, rus sinflari, interaktiv mashqlar, darsliklar, o'quvchilarning madaniy rivojlanishi, kontekstual metod, kommunikativ metod

Annotatsiya. Maqolada rus sinflarida o'quvchilarga milliy madaniyat va qadriyatlarni singdirishning lingvodidaktik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqot darsliklar, interaktiv mashqlar va metodik yondashuvlar yordamida milliy qadriyatlarni o'quvchilarga samarali yetkazish imkoniyatini o'rganishga qaratilgan. Natijalar shuni ko'rsatdiki, kommunikativ va kontekstual metodlar o'quvchilarning madaniy va axloqiy tushunchalarini shakllantirishda eng samarali vositalardir. Tadqiqot o'qituvchilarga darsliklarni boyitish, amaliy mashqlarni samarali tashkil etish va o'quvchilarning milliy qadriyatlarni anglash ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar beradi.

Kirish. Milliy madaniyat va qadriyatlarni o'quvchilarga singdirish bugungi kunda ta'lim jarayonining eng dolzarb vazifalaridan biridir. Ta'limning asosiy maqsadi nafaqat fanlarni o'rgatish, balki o'quvchilarda axloqiy, madaniy va estetik ongni shakllantirishdir. Milliy qadriyatlar o'quvchilarning shaxsiyati, milliy identifikatsiyasi va jamiyatga moslashuvini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Shu nuqtai nazardan, rus sinflarida tilni o'rgatish jarayonida milliy madaniyat elementlarini integratsiyalash lingvodidaktik metodlarni samarali qo'llash imkoniyatini yaratadi.

Rus sinflarida o'quvchilarga milliy qadriyatlarni singdirish jarayoni bir qator pedagogik va lingvodidaktik yondashuvlarni talab qiladi. Ular orasida: darslikdagi matn va vazifalarni milliy mazmun bilan boyitish, hikoya, ertak, maqol va aforizmlar orqali qadriyatlarni o'rgatish, interaktiv mashqlar va guruh ishlari yordamida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish. Shu bilan birga, kontekstual yondashuv o'quvchilarga milliy qadriyatlarni real hayot misollari orqali tushunishga imkon beradi.

Nazariy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, milliy qadriyatlarni o'rgatishda darslik va metodik qo'llanmalarni samarali integratsiyalash, o'quvchilarning madaniy ongini va axloqiy qadriyatlarni rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi (Kolesnikova, 2017; Petrov, 2015). Shuningdek, interaktiv va vizual metodlardan foydalangan holda o'quvchilarning o'zaro muloqot ko'nikmalarini oshirish, darslarni qiziqarli va mazmunli qilish mumkin.

Ushbu maqolaning maqsadi — rus sinflarida o‘quvchilarga milliy madaniyat va qadriyatlarni singdirishning lingvodidaktik asoslarini aniqlash, samarali metod va vositalarni tizimli tahlil qilish va o‘quv jarayonida tatbiq qilish imkoniyatlarini ko‘rsatishdir. Tadqiqot o‘quv metodikasini boyitish, darslik va mashqlarni samarali tashkil etish hamda o‘quvchilarda milliy qadriyatlarni chuqur anglash ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan.

Adabiyotlar tahlili. Milliy qadriyatlarni o‘quvchilarga singdirish pedagogik tadqiqotlarda keng yoritilgan. Kolesnikova (2017) rus sinflarida interaktiv metodlar yordamida milliy madaniyatni o‘rgatishning samaradorligini ta’kidlaydi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, o‘quvchilar darslikdagi hikoya, ertak, maqol va aforizmlar orqali milliy qadriyatlarni osonroq qabul qiladi va ular bilan o‘z shaxsiy tajribasini bog‘laydi.

Petrov (2015) milliy kontentni darslik va o‘quv materiallariga kiritishning ahamiyatini o‘rganadi. Unga ko‘ra, o‘quv materiallarida milliy qadriyatlar va madaniyat elementlarini integratsiyalash o‘quvchilarning axloqiy va madaniy ongini rivojlantiradi. Shu bilan birga, matnlarning kommunikativ vazifasi, ya’ni o‘quvchilarning o‘zaro muloqot qilish imkoniyatini yaratishi, qadriyatlarni singdirishda muhim rol o‘ynaydi.

Lingvodidaktika bo‘yicha zamonaviy tadqiqotlar (Ivanova, 2019; Smirnov, 2020) o‘quvchilarda madaniy va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishda kontekstual va kommunikativ metodlarning samaradorligini ko‘rsatadi. Kontekstual yondashuv o‘quvchilarga matn va darslikdagi qadriyatlarni real hayotdagi vaziyatlar bilan bog‘lash imkonini beradi. Kommunikativ metodlar esa o‘quvchilarning nutqiy faoliyatini rivojlantirib, qadriyatlarni amaliy muloqot orqali singdiradi.

Shuningdek, Fomenko (2018) va Mirzaev (2020) tadqiqotlarida o‘quvchilarning milliy qadriyatlarni singdirishdagi interaktiv metodlarning samaradorligi aniqlangan. Jumladan, guruh ishlari, rolli o‘yinlar, loyihaviy mashg‘ulotlar va multimedia vositalaridan foydalanish natijasida o‘quvchilarda milliy madaniyat va qadriyatlarni chuqur anglash darajasi sezilarli darajada oshadi.

O‘zbekiston Respublikasi ta’lim standartlari (2020) ham milliy madaniyat va qadriyatlarni o‘quv jarayoniga kiritishni talab qiladi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, milliy qadriyatlarni o‘rgatish nafaqat rus tili yoki madaniyat darslarida, balki integratsiyalashgan fanlar orqali ham amalga oshirilishi mumkin.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki:

1. Milliy qadriyatlarni o‘rgatishning samarali vositalari — interaktiv, kontekstual va kommunikativ metodlar.
2. Darslik va o‘quv materiallarida milliy kontentning integratsiyasi o‘quvchilarning madaniy ongini rivojlantiradi.
3. Real hayot misollari va interaktiv mashqlar o‘quvchilarda axloqiy va madaniy qadriyatlarni singdirishda yuqori samaradorlik beradi.
4. Tadqiqot natijalari pedagogik amaliyot va metodik qo‘llanmalarni boyitishda muhim asos bo‘lib xizmat qiladi.

Muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, rus sinflarida milliy madaniyat va qadriyatlarni o‘quvchilarga singdirish jarayoni pedagogik va lingvodidaktik jihatdan samarali bo‘lishi uchun integratsiyalashgan yondashuvni talab qiladi. Eksperimental sinovlar ko‘rsatdiki, darslikdagi matn va topshiriqlarga milliy kontentni kiritish o‘quvchilarning madaniy ongini rivojlantirishga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi.

Interaktiv metodlar, jumladan guruh ishlari, loyihaviy mashg‘ulotlar va rolli o‘yinlar o‘quvchilarning qatnashuvini oshiradi, ularni milliy qadriyatlarni amalda qo‘llashga rag‘batlantiradi. Shu bilan birga, kontekstual metodlar o‘quvchilarga dars materialini real hayot misollari bilan bog‘lash imkonini beradi, bu esa qadriyatlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Kommunikativ yondashuvlar o‘quvchilarning nutqiy va muloqot ko‘nikmalarini rivojlantiradi, ularni milliy madaniyat asosida konstruktiv muloqotga jalb qiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bunday metodlardan foydalanish o‘quvchilarda axloqiy va madaniy qadriyatlarni singdirish jarayonini sezilarli darajada samarali qiladi.

Adabiyotlar bilan solishtirganda (Kolesnikova, 2017; Petrov, 2015; Ivanova, 2019), eksperimental natijalar lingvodidaktik metodlarning amaliy samaradorligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, darslikning mazmuni va metodlarning kombinatsiyasi muvaffaqiyatli natijaga erishishda muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlangan.

Umuman olganda, tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, rus sinflarida milliy madaniyat va qadriyatlarni o‘rgatishda lingvodidaktik yondashuvlarning kompleks qo‘llanilishi o‘quv jarayonining samaradorligini oshiradi va o‘quvchilarda milliy qadriyatlarni chuqur anglash ko‘nikmalarini shakllantiradi. Bu esa pedagogik amaliyotda metodik qo‘llanmalar, darsliklar va interaktiv mashqlarni ishlab chiqishda muhim asos bo‘ladi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, rus sinflarida o‘quvchilarga milliy madaniyat va qadriyatlarni singdirishning samarali usullari lingvodidaktik yondashuvlar bilan chambarchas bog‘liq. Interaktiv metodlar, jumladan guruh ishlari, rolli o‘yinlar va loyihaviy mashg‘ulotlar o‘quvchilarning darsga qiziqishini oshirib, ularni milliy qadriyatlarni amalda qo‘llashga rag‘batlantiradi. Kontekstual metodlar o‘quvchilarga dars materialini real hayot misollari bilan bog‘lash imkonini beradi, bu esa qadriyatlarni chuqurroq tushunishga yordam beradi. Darslik va o‘quv materiallaridagi milliy kontent integratsiyasi o‘quvchilarning madaniy ongini rivojlantiradi va ularni milliy qadriyatlar asosida fikrlashga o‘rgatadi. Shuningdek, kommunikativ metodlardan foydalangan holda o‘quvchilarning nutqiy va muloqot ko‘nikmalari rivojlantiriladi, ularni madaniy muloqotga jalb qilish va axloqiy qadriyatlarni amalda singdirish imkoniyati oshadi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, lingvodidaktik metodlarning kompleks qo‘llanilishi o‘quv jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Natijada, rus sinflarida milliy madaniyat va qadriyatlarni o‘rgatishning lingvodidaktik metodikasi o‘quvchilarning shaxsiy,

madaniy va axloqiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot o‘qituvchilarga darsliklarni boyitish, metodik qo‘llanmalarni ishlab chiqish va o‘quvchilarda milliy qadriyatlarni anglash ko‘nikmalarini mustahkamlash bo‘yicha aniq tavsiyalar beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Kolesnikova E. *Pedagogika i metodika prepodavaniya russkogo yazyka v shkolakh*. – Moscow: Nauka, 2017.
2. Petrov A. *Metodika formirovaniya natsionalnoy kultury v obuchenii russkomu yazyku*. – Saint Petersburg: Piter, 2015.
3. Ivanova N. *Lingvodidaktika i innovatsionnye metody obucheniya*. – Moscow: Prosveshchenie, 2019.
4. Smirnov V. *Kommunikativnye i kontekstualnye metody v obrazovanii*. – Moscow: Academy, 2020.
5. Fomenko L. *Interaktivnye metody obucheniya v shkole*. – Moscow: Modern School, 2018.
6. Mirzaev Sh. *Pedagogika va milliy qadriyatlarni shakllantirish*. – Tashkent: O‘qituvchi, 2020.
7. O‘zbekiston Respublikasi ta’lim vazirligi. *Milliy madaniyat va qadriyatlarni o‘rgatish bo‘yicha metodik qo‘llanma*. – Tashkent: O‘qituvchi, 2021.